

Богуцький Артем,
студент НаУКМА,
МП-2 Культурологія

Образ маршу «безсмертного полку» як головний символ в ідеології «руського міра»

Символи відіграють вирішальну роль у формуванні ідеології та систем переконань. Ідеологія — це набір ідей і цінностей, які становлять основу певної політичної чи соціальної системи. Символи — це об'єкти, зображення або слова, які представляють ідеї чи поняття, які найкоротшим способом здатні передавати головний сенс ідеї та цінності.

Гуртуючись навколо певного символу, люди можуть відчуття почуття гордості та єдності за свою спільну національну ідентичність, що, у свою чергу, зміцнює їхню віру в цінності та принципи своєї нації.

Ще один спосіб впливу символів на ідеологію — це створення емоційних зв'язків між людьми та їхніми переконаннями. Символи можуть викликати сильні емоції, такі як патріотизм, релігійна відданість або солідарність. Ці емоції можуть допомогти зміцнити прихильність людей своїм переконанням і цінностям, навіть попри суперечливу інформацію або протилежні точки зору.

Саме така ситуація трапилася з маршем Безсмертного Полку. Заснований як громадська ініціатива у 2012 році марш Безсмертного Полку за відносно короткий час зміг привернути до себе увагу мільйонів росіян, які прагнули розділити досвід колективної пам'яті про своїх предків, які захищали свою батьківщину. Попри те, що марш на початковому своєму етапі позиціонував себе як такий, що існує «вне коммерческой или политической направленности¹», невдовзі він став складовим елементом у державній політиці святкування «Дня Перемоги» і формування специфічного образу колективної пам'яті. І саме цей чинник «пам'яті» відіграє значну роль у формуванні Маршу як головного символу в ідеології «руського міра».

Щоб зрозуміти головний акцент цієї акції, достатньо лише поглянути на її символ — червону зірку — символ радянської армії. А отже, можемо говорити про те, що уся інша символічна атрибутика

¹ Летопись Полка. Официальный сайт движения «Бессмертный полк». URL: <http://moypolk.ru/letopis-polka> (дата звернення: 31.03.2023).

учасників цього «дійства» та власне символізм усього Маршу полягає у звеличанні армії, а головне ветеранів. Враховуючи сучасну політику російської федерації, ми можемо припустити, що з часом символіка Маршу може змінитися і почати відповідати головним символам росії сьогодні, а саме літерам «Z», «V» та «O». Саме ця аббревіатура «ZOV» стала негласним символом вже нового покоління російських ветеранів, які назавжди залишаються як загарбники, що беруть участь у так званій СВО.

Ветерани — це постійний вторинний та необхідний продукт ідеології «руського міра», що своєю метою має лише розширення життєвого простору для «руських» єдино можливим для них шляхом — шляхом військової експансії. Марш набув особливого значення після анексії Криму в 2014 році та став головним елементом в об'єднанні «руських» у всіх куточках світу, особливо в Європі. Маршрут маршу завжди пролягає до пам'яток «Невідомому солдату» чи «Воїну-визволителю». Ці химерні постаменти уособлюють собою триумф мертвих над живими завдяки своєму розміру. Тому не дивно, що після 24 лютого 2023 року Європейські країни почали демонтаж цих кам'яних надгробків, чим спровокували хвилю критики від аколів «руського міра». У їхньому світобаченні це не видається як боротьба з пропагандою, а лише як наруга над могилами їх колективних пращурів, які захищали і як їх спадкоємці будуть «захищати будуще страны»². Крім цього, завдяки Маршу росія постійно підтримувала свій престиж країни-спадкоємиці сср, країни, де (*мовою оригіналу*) «Все несли тяжелейшую ношу войны. И все вместе совершили бессмертный подвиг спасения Отечества. Определили исход Второй мировой войны. Освободили от нацистов народы Европы»³. Іронічно, що після закінчення акцій більшість портретів «шанованих» ветеранів скидають на смітник⁴. Не менш вагомим важелем впливу є ідея єдності, на якій неодноразово акцентує увагу Путін: «...важно передать потомкам память о том, что победа над нацизмом была

² Россияне готовы защищать будущее страны — Путин URL: <https://tass.ru/politika/17218507> (дата звернення: 31.03.2023).

³ Виступ путіна на честь відзначення 70-річчя Дня Перемоги. URL: <https://rg.ru/2015/05/09/putin-parad-site.html> (дата звернення: 31.03.2023).

⁴ iPress: После парада на Красной площади люди выбрасывали на помойку портреты «павших родственников» URL: https://ipress.ua/ru/news/posle_parada_na_krasnoy_ploshchady_lyudy_vibrasivaly_na_pomoyku_portreti_pavshyh_rodstvennykov_122826.html (дата звернення: 31.03.2023).

одержана прежде всего советским народом, что в этой героической борьбе — на фронте и в тылу, плечом к плечу — стояли представители всех республик Советского Союза»⁵.

Постійне апелювання до ідеї спільності є нічим іншим як відображенням цинічного імперського мислення. Навіть сама назва «руській мір» має подвійне значення — «Мір» у сенсі «Світ», та «Мір» у сенсі стану протилежному стану війни (англ. — «Peace»). Друге значення особливо цікаве, адже це приклад справжнього оксюморона, оскільки «руській мір» ніколи не досягає своїх цілей мирним шляхом. Чеченські війни, війна з Грузією, російсько-українська війна — це усе приклади того, як російська федерація формує «руський мір». Росія постійно веде війни, які сама розпочинає, а відтак матиме постійний приплив нових ветеранів, постійну необхідність у нових постаментах і відповідно постійною буде необхідність у шануванні їх «подвигів», під гаслом «можем повторить». Проте провідну ідею Маршу як частини ідеології «руського міра» сформулювала Дар'я Дугіна — послідовниця і дочка «ідеолога путіна» Олександра Дугіна — «Когда мертвые живут вместе с живыми, вот это Новороссия. Когда каждый день кого-то хоронят, кто-то погибает...»⁶.

Якщо розглядати Марш у контексті загальної культурної тенденції «Победобесія», тобто святкування Дня Перемоги, то ми маємо справу з маніфестацією карнавальної та сміхової культури, про яку писали Бахтін та Аверінцев: «Смех — зарок, положенный на немощь, которую человек себе запрещает, и одновременно разрядка нервов при невыносимом напряжении»⁷. На підтвердження цієї тези виступає той факт, що попри те, що, як співав Лев Лещенко, це свято — «Это радость Со слезами на глазах», московіти зустрічають це свято зовсім без сліз. Замість цього вони вбираються у карнавальні костюми — шинелі, тільники, пілотки тощо (додаток № 1) і так само наряджають дітей та оформлюють їхні візочки під танки (до-

⁵ Стаття Владимира Путина «75 лет Великой Победы: общая ответственность перед историей и будущим». URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/63527> (дата звернення: 31.03.2023).

⁶ Победим или сдохнем: Новый прогноз Александра Дугина URL: https://www.youtube.com/watch?v=jN80cBk6ZxQ&ab_channel=%D0%A6%D0%B0%D1%80%D1%8C%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%A2%D0%92 (Промова Дар'я 12:55-13:47) (дата звернення: 31.03.2023).

⁷ Сергей Аверинцев. Бахтин и русское отношение к смеху (От мифа к литературе: Сборник в честь 75-летия Е. М. Мелетинского . — М., 1993. — С. 341-345) http://krotov.info/library/01_a/vc/rinzev_029.htm (дата звернення: 31.03.2023).

даток № 2) і з радісними обличчями піддаються масовій ейфорії з нагоди перемоги над нацизмом, забуваючи про мільйонні людські жертви. Дихотомія полягає в тому, що вони (росіяни/руссіє) відчують себе частиною чогось великого і при цьому відмежовуються від цього — святкувати завжди легко, особливо коли ти не брав безпосередню участь у війні.

Підсумовуючи скажемо, що такий символ, як марш Безсмертного Полку, відіграє головну роль у формуванні ідеології «руського міра», створюючи відчуття єдності та ідентичності в радянському форматі, зміцнюючи цінності та переконання кремлівського ресентименту, пробуджуючи емоції та передаючи складні ідеї спрощеним і негордим способом.

Це особливо стало помітним після початку російсько-української війни, коли ці різного роду міфи, пережитки, стереотипи, пов'язані з Другою світовою війною, почали використовуватися для мобілізації населення РФ на нищення України. Для сучасної України пам'ять про Другу світову війну — це пам'ять про одну з найбільших трагедій у 20 столітті.

Використані джерела:

1. **Сергей Аверинцев.** Бахтин и русское отношение к смеху (От мифа к литературе: Сборник в честь 75-летия Е. М. Мелетинского. — М., 1993. — С. 341–345) URL: http://krotov.info/library/01_a/ve/rinzev_029.htm (дата звернення: 31.03.2023).

2. Летопись Полка. Официальный сайт движения «Бессмертный полк». URL: <http://moypolk.ru/letopis-polka> (дата звернення: 31.03.2023).

3. Россияне готовы защищать будущее страны — Путин URL:<https://tass.ru/politika/17218507> (дата звернення: 31.03.2023).

4. Виступ путіна на честь відзначення 70-річчя Дня Перемоги. URL: <https://rg.ru/2015/05/09/putin-parad-site.html> (дата звернення: 31.03.2023).

5. iPress: После парада на Красной площади люди выбрасывали на помойку портреты павших родственников URL: https://ipress.ua/ru/news/posle_parada_na_krasnoy_ploshchady_lyudy_vibrasivaly_na_pomoyku_portreti_pavshyh_rodstvennykov_122826.html (дата звернення: 31.03.2023).

6. Стаття Володимира Путіна «75 лет Великой Победы: общая ответственность перед историей и будущим». URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/63527> (дата звернення: 31.03.2023).

№ 1. https://cdn.regnum.ru/uploads/pictures/news/2019/05/09/regnum_picture_15573926101143716_normal.JPG

№ 2. <https://glavnoe.dp.ua/wp-content/uploads/2021/05/bies-scaled.jpg>